

שמירת הלשון

מי חייב באיסור לשון הרע? – חפץ חיים ח, א-ד

הרב חיים סבתו

חפץ חיים כלל ח, א-ד

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, א'

אין חלוק באיסור ספור לשון הרע, בין אם המספר איש או (א) אשה, קרוב או רחוק, אף דרגילות הוא כמה פעמים, (ב) שלא יקפיד האיש, שנגמר הגנות עליו, על המספר מצד אהבת הקרבה אשר ביניהם, וגם דרך קרוב הוא, כשמספר לאחד על קרובו, איננו מכון לגנותו בעצם, רק מפני קנאת האמת, שלפי דעתו, שלא כהגון עשה לאיש פלוני בענין פלוני, אף על פי כן (ג) אם טעה בדמיונו בזה, דהינו, שמהר להחליטו לכף חוב, ועל פי אמת לא היה חייב בזה, אין דבר זה יוצא מכלל לשון הרע גמורה.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, ב'

ועתה נתחיל לבאר על מי אסרה התורה לספור לשון הרע. אסור לשון הרע הוא בין על איש או אשה, ואין חלוק (ד) בין אשתו לאשה אחרת, ורבים נכשלו בזה, בעונותינו הרבים, שהתר בעיניהם לספור גנות על אשתו ובית חותנו לפני אהיו ובית אביו, ומדינא אין שום נפקא מנה בזה, אם לא שהוא מכון בזה לתועלת על להבא ולא לגנותם, וגם לא יערב בדבריו שום שקר, וכל דינו הוא כפי מה שמבאר לקמן בכלל י' מסעיף י"ג ואילה, עין שם.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, ג'

ולפעמים (ה) שיה אסור לשון הרע, אפלו על קטן, כגון, לספור גנותו של יתום קטן, שמגדליו אותו אחרים בתוך ביתם, דעל ידי זה יוכל להסבב, שיגרשו אותו מאתם, וכן כל כהאי גוונא, היכא שעל ידי ספורו יסובב להזיק להקטן או להצר לו על ידי זה (ואם הוא דבר, מפורסם על קטן זה, עין לעיל בכלל ב' סעיף ג' וסעיף ט' ובחלק ב' בכלל ב' סעיף ג'). ואם מכון בספורו לסלק הנזקיו, שבאין על ידי זה הקטן, (ו) ולהדריה אותו בדבר ישרה מתה, אה צריה, שידע מתחלה בברור, שהספור הוא אמת, ולא למהר לסמך על זה ששמע מפי אחרים, וכמו שביאר לקמן בכלל י', עין שם היטב, (ז) גם צריה לראות את הנוכח על ידי ספורו, כי פעמים הרבה יוצא משפט מעקל מענינים כאלו.

דף מקורות

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, ד'

ידוע, דאסור ספור לשון הרע הוא אפילו על עם הארץ, כי גם הוא בכלל עם ה' וצבאותיו, שהוציאתם ממצרים וכל שכן אם הוא תלמיד חכם, בנדאי המספר לשון הרע עליו עונו גדול הרבה יותר, ואמרו חז"ל: כל המספר אחר מטתו של תלמיד חכם נופל בגיהנום, שנאמר וכו', וכמה פעמים נכנס על ידי זה בכלל מבזה תלמיד חכם, וידוע גדל ענשו של המבזה תלמיד חכם, כדאייתא בחלק {דף צ"ט} {ונפסק כן ביורה דעה בסימן רמ"ג סעיף ו', שהוא בכלל {במדבר ט"ו ל"א}: "כי דבר ה' בזה וכו' הכרת תכרת הנפש ההיא"}, אך היצר הרע מסית לאדם, דלא שגך כלל דיו מבזה תלמיד חכם, רק בזמן הגמרא, שהיו חכמים ביותר, אבל לא על אלו שבזמננו, והוא טעות גמורה, דכל תלמיד חכם הוא לפי הדור, ואפילו בזמננו, אם הוא רק ראוי להורות ויגע בתורה נקרא תלמיד חכם, והמבזה אותו, אפילו בדברים בעלמא {סתם}, ואפילו שלא בפניו, עון פלילי הוא, וחיב נדוי על זה, כדאייתא ביורה דעה בסימן רמ"ג סעיף ז' ובסימן של"ד בש"ר סימן קטן ס"ח, וכל שכן אם התלמיד חכם הזה הוא מורה הוראה בעיר, דבנדאי אסור המבזהו הוא חמור הרבה יותר, דמלבד שהוא מכרח להחזיק אותו לחכם ולנהג בו כבוד, אחרי שהוא סומך על הוראותיו, עוד בספורו עליו דברי גנות הוא מונע את הרבים מעבודת ה', כי על ידי זה אמור יאמרו שאר העם: מה נלה ונדרש מאתו עניני דיני תורה שבינינו, אחרי שלא יוכל לתור בינינו? ומתור זה כל אחד בונה במה לעצמו, {ועוד כמה קלקולים, יאריך זכרם, ה' ישמרנו}.